

حافظ
بر آستانه میخانه هر که بافت رهی
ز فیض جام می اسرار خانه دانست

صفحه از: علیرضا میرانی

■ همشهری آنلاین: www.hamshahronline.ir

■ سایت روزنامه: newspaper.hamshahronline.ir

صفحه آخر

■ صاحب امتیاز: مؤسسه همشهری
■ مدیر مسئول: محسن مهدیان
■ سردبیر: دانیال معمار
■ دبیر تحریریه: سیدجتیی صادقی
■ معاونان سردبیر: شهرام فرهنگی، علی عمادی، شاهین امین، حامد قوقانی
■ مدیر فنی: حامد یزدانی
■ مدیر هنری: مهدی سلامی
■ دبیر عکس: امیرپناهپور

■ سرزمین من: ■ مدیر سیده زهرا عباسی

■ تندرستی: ■ مدیر عیسی محمدی
■ مدیر مریم سرخوش

■ سرخ: ■ مدیر جواد عزیزی
■ مدیر محمد جعفری

■ دانستنیها: ■ مدیر ساسان شادمان
■ مدیر زهرا خلجی

■ سیاست و دیپلماتیک: ■ مدیر حسین ارجلو

■ شهرنگار: ■ مدیر پروانه بهرام نژاد
■ مدیر مریم باقرپور

■ اقتصاد: ■ مدیر حسین لطفی
■ مدیر مریم موسی پور

■ تماشگر: ■ مدیر امیر محمد یعقوب پور
■ دبیر لیلی خرسند

■ جامعه: ■ مدیر فاطمه طباطبایی

■ گزارش: ■ مدیر مسعود میر
■ مدیر فاطمه عسگری نیا

■ ۲۴ سینما و تلویزیون: ■ مدیر سعید مروتی
■ مدیر علیرضا محمودی

■ صفحه آخر: ■ دبیر جواد نصرتی

■ طرح و گرافیک: ■ مدیر محمد علی حلیمی

تهران مصور

نخل خون بس

در قلب پر خاطره محله ودلاجان تهران، جایی که کوچه‌ها هنوز عطر روزهای دور را دارند، بنایی ایستاده که سال‌هاست قصه‌های محرم و واپسین روزهای قاجار را در خود جا داده است: تکیه درخونگاه. ردپای این تکیه، همانند تار و پودش، با سرگذشت مردم کوچه‌های شمال بازار رضا گره خورده و هنوز هم بسیاری از تهرانی‌های قدیمی محرم را بدین نجوای روضه خوان‌های درخونگاه تصور نمی‌کنند.

تکیه درخونگاه یکی از قدیمی‌ترین تکیه‌های تهران است که به واسطه اتفاقی که بین اهالی چاله میدان و اهالی درخونگاه رخ داده در تاریخ ماندگار شده است. نخل قدیمی‌ای در این تکیه وجود دارد که به علت خاصی سال‌هاست از آن خارج نشده. این نخل حسن ختام دعوی خونبار ۲ محله درخونگاه و چاله میدان بود. ماجرای نخل ۳۰۰ ساله تکیه و اینکه سال‌هاست از آن بیرون نرفته خود حکایت‌ها دارد. نصرالله حدادی، تهران‌پژوه می‌گوید: «سال‌ها پیش، بین چاله‌میدانی‌ها و اهالی درخونگاه در ماه محرم درگیری بزرگی شکل می‌گیرد. دعوا بر سر این بود که هیئت محله باید زودتر به بازار برسد و از آیین محرم را اجرا کند. این مجادله‌ها کم‌کم به دعوی بزرگ می‌انجامد و در این حین مردی از اهالی درخونگاه کشته می‌شود.»

حمیدرضا نارنجی‌نژاد، عضو هیأت مدیره انجمن سنگلج درباره این روایت تاریخی می‌گوید: «این دعوا و اتفاق به گوش ناصرالدین‌شاه می‌رسد و او دستور می‌دهد نخل هیئت چاله‌میدانی‌ها به نشانه خون بس به تکیه درخونگاه منتقل شود. گویا چند بار چاله‌میدانی‌ها نخل را دوباره پس می‌گیرند، ولی این بار شاه دستور می‌دهد در تکیه را کوتاه و کوچک کنند تا نخل از آن رد نشود و با این کار قصد خجالت‌زده کردن چاله‌میدانی‌ها را داشت. بعد از آن پایه‌های نخل را در خاک فرومی‌برند و الان اگر به تکیه بروید، متوجه این موضوع می‌شوید. در وسط تکیه گودی هست که با خاک پر شده. گویا در دوره رضاشاه که از عزاداری‌های محرم جلوگیری می‌شد، وسایل قدیمی عزاداری هیئت را در زمین دفن می‌کنند تا دست آژان‌های شاه نیفتد. تکیه درخونگاه در بازار این محله قرار دارد و از موقوفات رضاقلی خان است. او وصیت می‌کند که کسبه باید سالی ۱۰ ماه کسب و کار را تعطیل کنند و این محل به تکیه تبدیل شود.»

اکنون ارادتمندان سالار شهیدان امام حسین(ع) هر سال محرم در این تکیه دور هم جمع می‌شوند و با آداب و رسوم خاصی عزاداری می‌کنند. نارنجی‌نژاد درباره ارادت مردم به تکیه درخونگاه و نخل معروفش می‌گوید: «رسم پرچم گردانی بسیار مورد توجه جوانان محله است و هر سال با شور و هیجان خاصی در تکیه برگزار می‌شود. هر جوانی که حاجتی دارد نیت می‌کند و پرچم را دور تکیه می‌چرخاند و دیگران روضه می‌خوانند و اشک می‌ریزند. زنان هم به رسم هر سال برای حاجت‌روایی در کنار نخل قدیمی تکیه حلوا می‌پزند.»

در آغوش سیدالکریم

صحن حرم حضرت عبدالعظیم حسنی(ع) از گذشته تاکنون مزار بزرگمردان تاریخ ایران بوده و هست

عکس‌ها: همشهری، امروز، تسنیم

وفاداری ایرانیان افزود. اهالی ری و تهران و حتی شهرهای دور، این روزها دوباره خطوط تاریخ را دنبال کردند؛ همانجا که سال گذشته، پس از سانحه تلخ بالگرد رئیس‌جمهور، حسین‌امیر عبداللهمیان، وزیر امور خارجه در کنار بزرگان پناه گرفت. سنتی دیرپا که قرن‌هاست در این خاک مقدس، مردان نامی امت را به آغوش می‌گشود و نامشان را جاودانه می‌سازد. پیش از این هم، حرم‌شاه عبدالعظیم جایگاه پدیده‌ای را جل نام‌آشنای بسیاری بود؛ از قائم‌مقام فراهانی، دولتمرد خردمند عصر قاجار، تا سستارخان، سردار ملی مشروطه؛ از شهید شیخ محمد خیابانی تا شهید طبیب حاج‌رضایی و حاج محمد اسماعیل رضایی؛ از ادیب‌الملک فراهانی تا آیت‌الله‌های بلند آوازهای چون شاه‌آبادی، کاشانی، حسن آشتیانی، ابوالحسن شرعانی، حاج آقا مجتبی تهرانی، میرزا عبدالکریم حق‌شناس، عزیزالله خوشوقت و استادان، علما و شاعرانی بزرگی مثل عباس آشتیانی، عبدالعظیم قریب‌گرکانی، آیت‌الله احمد آشتیانی و امیری فیروزکوهی.

حاج آقا مجتبی تهرانی / یکی از علمای نامداری که در حرم حضرت عبدالعظیم دفن شده، آقا مجتبی تهرانی، عالم و عارف نامدار و استاد اخلاق است که تهرانی‌ها، خاطرات خوش زیادی از مجالس بحث و درس و سلوک عارفانه او داشتند. ایشان در خانواده‌ای عالم توله شد و پدرش ایشان، آیت‌الله میرزا عبدالعلی تهرانی، در زمان پهلوی اول، یکی از علمی سرشناس تهران بود. آقا مجتبی تهرانی، در مشهد و قم در محضر اساتید بزرگ زمان از جمله آیت‌الله العظمی بروجرودی، آیت‌الله العظمی گلپایگانی تلمذ کرد و از نزدیکان و معتمدان امام خمینی بود. علاوه بر بحث و درس، مجالس آموزش اخلاق و عرفان آقا مجتبی تهرانی، طالبان زیادی در تهران داشت و از تعداد از کسبه و طلاب و مردم عادی، بای‌صحب‌های ایشان می‌نشستند. آقا مجتبی تهرانی، در سال ۱۳۹۱ در گذشت و در حرم مطهر حضرت عبدالعظیم به خاک سپرده شد.

آیت‌الله محمدعلی شاه‌آبادی / تأثیر مهم آیت‌الله محمدعلی شاه‌آبادی بر فضای فقه شیعه را از آنجا می‌توان دریافت که وی یکی از استادان مهم و تأثیرگذار حضرت امام خمینی(ره) بوده است. او در اصفهان، تهران و نجف تحصیل کرد و به چنان مقام علمی و معرفتی‌ای رسید که امام خمینی(ره) از ایشان به عنوان فقیه و عارف کامل یاد می‌کرد. آیت‌الله شاه‌آبادی، سال‌ها در تهران و همچنین قم سکونت داشت و شاگردان زیادی تربیت کرد. ایشان علاوه بر درس و بحث به امور جاری مردم هم توجه نشان می‌داد و امام خمینی(ره) همیشه از مبارزات ایشان با ظلم و ستم رضاشاه صحبت می‌کردند. ایشان در انتهای دهه ۲۰ در تهران در گذشت و بیکرش در حرم شاه عبدالعظیم به خاک سپرده شد.

آیت‌الله حق‌شناس / آیت‌الله میرزا عبدالکریم حق‌شناس، یکی از محبوب‌ترین روحانیونی است که تهرانی‌ها در دهه‌های اخیر دیده‌اند و به همان اندازه، مورد اعتماد بزرگ‌ترین مدرسان موثر پیروزی مشروطه در ایران دوران قاجار است و اگر رشادت و پایداری او و یارانش در تبریز نبود، چه بسا مشروطه در همان روزها به دست فراموشی سپرده می‌شد. این سردار ملی اما اجازه نداد استبداد محمدعلی شاه، تبریز، آخرین سنگر آزادیخواهی را فتح کند و ۱۱ ماه مقاومت جانانه کرد. بعدها، با پیشروی نیروهای او و دیگر آزادیخواهان ایرانی به سمت تهران، مشروطه به ثمر کامل نشست. این سردار پر افتخار، در انتهای قرن پیش در تهران در گذشت و در منزل پدیده‌ای در حرم حضرت عبدالعظیم به خاک سپرده شد.

ستارخان / استبدادستیزی و برافراشتن بیرق آزادی در ایران، مدیون رشادت‌های ستارخان و دیگر هم‌رزم تبریزی‌اش، باقرخان است. سردار ملی، یکی از افراد موثر پیروزی مشروطه در ایران دوران قاجار است و اگر رشادت و پایداری او و یارانش در تبریز نبود، چه بسا مشروطه در همان روزها به دست فراموشی سپرده می‌شد. این سردار ملی اما اجازه نداد استبداد محمدعلی شاه، تبریز، آخرین سنگر آزادیخواهی را فتح کند و ۱۱ ماه مقاومت جانانه کرد. بعدها، با پیشروی نیروهای او و دیگر آزادیخواهان ایرانی به سمت تهران، مشروطه به ثمر کامل نشست. این سردار پر افتخار، در انتهای قرن پیش در تهران در گذشت و در منزل پدیده‌ای در حرم حضرت عبدالعظیم به خاک سپرده شد.

قائم‌مقام فراهانی / قائم‌مقام پیش از همه علاج درد ایران را شناخت و اگر بدخواهی درباریان سود و فتنه خارجی‌ها نبود، چه بسا ایران مسیر دیگری را طی می‌کرد. صدراعظم محمداشاه، سیاستمداری کاردار، واقع‌گرا و فسادناپذیر بود که نخستین برنامه‌های اصلاحی ایران را شروع کرد. مخالفت‌های او با نفوذ خارجی‌ها اما به قیمت جانش تمام شد؛ حسادت رقیبا و سعایت انگلیسی‌ها. شاه را به او بدبین کرد و در سال ۱۲۱۴، بعد از حبس، خفه و بیکر بدون غسل و کفن، مهمان شاه عبدالعظیم شد. قائم‌مقام نخستین رجل نامی تهران بود که در حرم عبدالعظیم دفن و خاکسپاری بزرگان در شهر ری، بعد از او به سنت تهرانی‌ها تبدیل شد.

دربندی که اهالی اش در بند تکیه‌اش هستند

سیمروش طباطبایی پور

تابستان است و بازار ییلاق‌های خنک اطراف تهران، داغ! یکی از این محله‌های خوش آب‌وهوا دربند است؛ محله‌ای کوچه‌پایه‌ای که شمالی‌ترین محله تهران است و مردمانی هم‌مان‌نوا دارد. جاذبه‌های طبیعی این محله بسیار است؛ اما برای رسیدن به آنها باید سخت‌کوش بود؛ مثلاً فاصله آبشار دولقو یا شیرپلاز میدان اصلی دربند کم است، اما به‌خاطر تفاوت در ارتفاع باید برای رسیدن به آنها کفش و اراده‌ای آهنین داشته باشی.

تاریخش

مثل بسیاری از مناطق خوش آب‌وهوای تهران، دربند هم برای خودش روستایی ساده و مصفا بود با اهالی باغدار و دامپرور که به تهرانی‌ها سیب و گردو و آلبالو می‌فروختند. تا اینکه در یکی از سفرهای شاه قاجار به شمیران، گذراو به دربند افتاد و چنان شد که نباید می‌شد شاه و درباریان تا نوانستند آنجا باغ و عمارت ساختند و این روال در دوره پهلوی هم ادامه یافت تا آنجا که دربند به یکی از مهم‌ترین اماکن پذیرایی از مهمانان خارجی دولت تبدیل شد.

هتل دربند

از وقتی رفت‌وآمدها به دربند زیاد شد، تا دل‌تانا بخواید در آنجا رستوران یا کافه سبز شد. یکی از نخستین و مدرن‌ترین بناهایی که در دوره پهلوی اول در حدود سال ۱۳۱۷ در دربند ساخته شد، هتل دربند بود؛ ساختمانی در شمال رودخانه دربند که مهمانانش منظره کوهستان و رودخانه را توامان می‌دیدند. در این هتل که در حدود ۵۰ اتاق داشت، بیشتر مهمانان خارجی ساکن می‌شدند که البته حالا تنها خاطره‌هایش باقی مانده است.

تکیه دربند

یکی از مکان‌هایی که دربندی‌ها به آن می‌نازند، تکیه قدیمی‌شان است؛ جایی که تاکنون بیشترین «یا حسین» را در این محله شنیده و به‌خصوص در ایام عزای امام حسین(ع) بسیار پررونق است. می‌گویند که سیدابوتراب دربندی و تنی چند از خیران محل در عهد ناصری سنگبنای این تکیه را گذاشتند و حسینیه‌ای به وسعت ۹۰۰ مترمربع با یک طاق‌نمای بزرگ و ۱۰ طاق‌نمای کوچک ساختند. در وسط صحن این تکیه، سکویی هم بنا شده که به‌اجرای مراسم تعزیه‌خوانی اختصاص دارد.

آداب عزاداری دربندی‌ها

یکی از رسم‌های قدیمی دربندی‌ها در ایام محرم نخل گردانی است. آنها معتقد بودند نخل، نماد تابوت امام حسین(ع) است و باید در روز عاشورا روی دوش اولادش قرار گیرد. رسم بود که سادات دربند در نخل تکیه را می‌گرفتند و همراه با دسته عزاداری آن را به قبرستان قدیمی محله می‌رساندند و در کنار مزار سیدعلی دربندی که از مقربان دربند بوده، عزاداری می‌کردند. البته این رسم به‌مرور تغییر کرده و حالا مراسم نخل گردانی فقط محدود به داخل تکیه است.

نماد کوهنوردی

یکی از نشانه‌های قدیمی میدان دربند، مجسمه ۳ متری سیمانی است که سال‌هاست در میدان دربند ایستاده و به کوهنوردان خیر مقدم می‌گوید. البته ابتدا مجسمه‌ای شبیه آن در سال ۱۳۳۸ در ورودی میدان سربند قرار داشت که با گچ ساخته شده بود و به‌خاطر شرایط آب‌وهوایی بعد از چند سال فرسوده شد. به همین دلیل در سال ۱۳۴۱ رضا لعل‌ریاحی مجسمه‌ای با همان طرح اما سیمانی ساخت که این‌روزها در وسط میدان دربند انتظار شما را می‌کشد.

